

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської мови та методики її викладання

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЖІНОЧОЇ ЗОВНІШНОСТІ В
АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ ПРОЗІ ПОЧАТКУ ХХІ СТОРІЧЧЯ

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 08-402 групи
Спеціальності 035.04 Філологія (германські
мови та літератури (переклад включно)
(англійська))

Освітньо-професійної програми «Філологія
(германські мови та літератури (переклад
включно) перша – англійська)»

Афанасенко Марія Ігорівна

Керівниця: к. філол. наук, доцентка
Лебедева Аеліта Володимирівна

Рецензентка: к. пед. наук, доцентка
Гоштанар Ірина Вікторівна

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Дослідження жіночої зовнішності в сучасній лінгвістиці	5
1.1. Засоби конструювання гендера в художньому тексті.....	5
1.2. Жіночі найменування як відображення гендерних стереотипів.....	10
РОЗДІЛ 2. Характеристика гендерних стереотипів жіночої зовнішності в сучасній художній прозі	18
2.1. Ознаки фемінінності в сучасних англійськомовних художніх творах.....	18
2.2. Аналіз гендерних стереотипів жіночої краси (на матеріалі англійськомовної художньої прози початку ХХІ сторіччя).....	23
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32

ВСТУП

Антропоцентрична парадигма, що є характерною для лінгвістичних досліджень останніх десятиліть ХХ сторіччя, дозволяє досліджувати і вирішувати загальнотеоретичні проблеми тріади «мова – культура – людська особистість» більш збалансовано, з урахуванням усіх об'єктивних аспектів прояву людини «в мові і через мову». Найважливішим культурно значущим фрагментом відображення дійсності виступає не тільки сам образ людини, але і його гендерні характеристики.

Однією з ключових характеристик людини, що впливають на її сприйняття оточенням, є її зовнішність. При сприйнятті й оцінці зовнішності інших людина спирається на вікові, національно-етнічні, естетичні, гендерні, соціально-статусні стереотипи, які функціонують в національній свідомості та розділяються кожним членом колективу цього товариства.

Зовнішність людини не існує сама по собі: як і цілісна людина, вона «занурена» у соціальне, а тому є постійним об'єктом оцінок, обговорень, думок, стандартизації.

Актуальність дослідження. У процесі статевої соціалізації людина засвоює стереотипи про зовнішність «справжньої» жінки і «справжнього» чоловіка, в основі яких лежать нормативні уявлення, що включають не тільки те, що треба знати і вміти, як пересуватися, розмовляти, але також як одягатися, яку носити зачіску, як прикрашати себе і т.д.

Мета дослідження – виявлення гендерних стереотипів жіночої зовнішності на матеріалі сучасних англійськомовних прозових творів.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі **завдання**:

- дослідити засоби конструювання гендера в художньому тексті;

- вивчити жіночі найменування як відображення гендерних стереотипів;
- розглянути ознаки фемінінності на матеріалі сучасних художніх текстів;
- проаналізувати гендерні стереотипи жіночої краси в англійськомовній художній прозі початку ХХІ сторіччя.

Об'єктом дослідження є гендерні стереотипи жіночої зовнішності.

Предмет дослідження – вербалізація гендерної специфіки жіночої зовнішності в англійськомовних прозових текстах початку ХХІ сторіччя.

Матеріалом дослідження обрано сучасні англійськомовні прозові твори.

Реалізація поставлених завдань здійснювалася за допомогою таких **методів дослідження**: метод лінгвістичного спостереження та опису (прийоми спостереження, узагальнення аналізованого матеріалу); метод дефініційного аналізу; метод словотвірного аналізу; метод контекстуального аналізу; методи структурного аналізу та семантичного аналізу.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що його матеріали можуть бути використані в курсах «Лексикологія англійської мови», «Стилістика англійської мови», при викладанні спецкурсів, написанні курсових і кваліфікаційних робіт.

РОЗДІЛ 1

ДОСЛІДЖЕННЯ ЖІНОЧОЇ ЗОВНІШНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Засоби конструювання гендера в художньому тексті

Термін «гендер» (gender) спочатку використовувався в англійськомовних дослідженнях «для позначення проявів статі в поведінці людини» [22].

У науковому дискурсі термін «гендер» знаходить широке застосування поряд з термінами «соціальна стать», «статевий диморфізм», «статеролева диференціація», «біосоціальні (біокультурні) характеристики» людини [27].

Останнім часом лексема «гендер» номінує поняття «стать як соціально-культурний феномен», відмежовуючи від співвідносного поняття «стать у біологічному аспекті». Гендер трактується і як «усвідомлене значення статі, соціокультурна маніфестація перебування чоловіком і жінкою, освоєння характеристики, очікування й моделі поведінки» [5], «сукупність соціальних і культурних норм, які суспільство наказує виконувати людям залежно від їх біологічної статі» [13].

Дослідники зазначають: «Якщо стать осмислюється в категоріях «чоловік» і «жінка», то гендер у термінах «мужність» (чоловіче начало) і «жіночність» (жіноче начало)» [4].

Наприкінці 60-х – напочатку 70-х років ХХ сторіччя першими гендерними дослідженнями в лінгвістиці почали займатися американські та німецькі вчені завдяки так званому Новому жіночому руху [23].

Наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ сторіччя гендерні дослідження стали проводитися в лінгвістиці регулярно. З'являється

нова галузь мовознавства – гендерна лінгвістика (або лінгвістична гендерологія) – дисципліна, в центрі дослідження якої знаходиться гендер – «соціокультурний конструкт, пов'язаний із приписуванням індивіду певних якостей і норм поведінки на основі його біологічної статі» [28].

Гендерна лінгвістика конкретизує думку Ю. Степанова про те, що «мова створена за міркою людини, і цей масштаб відображений у самій організації мови» [19], намагаючись довести, що мова скроєна з гендерної мірки людини, і наявність людей різної статі маніфестується в мові. При цьому з'ясовується, що ми несвідомо сприймаємо «світогляд, що виявляється в мові, розглядаючи чоловічий елемент як первинний, жіночий – як похідний», що «суперечить логіці і почуттю справедливості» [18].

З точки зору лінгвокультурологічного підходу мова є засобом отримання знань про конструювання соціокультурної статі, засобом об'єктивації гендерної картини світу, яка відображає гендерну реальність і має цінніснофілософський зміст. Гендерна реальність базується на гендерній ідентичності людини, тобто на тій частині самосвідомості мовної особистості, яка відчуває свою приналежність до статі в соціальному аспекті.

Мова, з одного боку, фіксує гендерні стереотипи, неусвідомлено відтворюючи їх, з іншого боку, в мовній практиці мова є інструментом, за допомогою якого створюються гендерно орієнтовані тексти. Лінгвістично значущими й тими, що мають достатню пояснювальну силу для подання гендеру як соціокультурного конструкту можуть бути різні продукти різних дискурсивних практик – усні та письмові тексти різних жанрів і реєстрів, у тому числі літератури [27].

Гендерні дослідження, популярні в останні десятиріччя в різних сферах гуманітарного знання, виходять з того, що поведінка чоловіків і жінок регулюється гендерними стереотипами, більш-менш однаковими в

свідомості всіх членів конкретного співтовариства. Гендерні стереотипи являють собою моделі знання про гендерні ролі, гендерні норми, гендерно зумовлену поведінку і межі її варіативності, гендерні психологічні риси (пороки й чесноти), гендерну ідентичність як нормальної, так і проблемної ситуації, гендерно зумовлені емоції, відносини, інтереси й уміння, гендерний символізм та гендерно зумовлені когнітивні стилі [1].

Феміністські теоретики користуються поняттям «гендер» на відміну від поняття «стать», так як стать є біологічною характеристикою людини, а гендер характеризує ті ролі, норми й значення, які суспільство передбачає для чоловіків і жінок, і всі ті уявлення, що пов'язані з реальною чи уявною приналежністю людей до однієї зі статей [1].

Отже, гендер як соціокультурний наслідок приналежності до однієї зі статей має ряд вимірів, а саме такі:

1. Гендерні ролі. Чоловіки і жінки виконують різні ролі, які їм запропоновані. Наприклад, у більшості суспільств чоловіки зайняті військовою і політичною діяльністю, а жінки працюють у сферах, пов'язаних із вихованням дітей.

2. Гендерні норми. Чоловіки і жінки повинні наслідувати певні норми поведінки і виглядати так, як їм наказано відповідно до їх гендерної ідентичності. Чоловіки повинні бути впевнені в собі і атлетичні, а жінки – слабкі, сором'язливі та скромні.

3. Гендерно зумовлена поведінка та її варіативність. Багато феміністських теоретиків підкреслюють перформативний і контекстуальний аспекти гендеру (К. Уест, Д. Зіммерман, Дж. Батлер). Учені не вважають маскуліність і фемінінність фіксованими характеристиками, які виражаються в кожному соціальному контексті. Вони вважають за краще бачити особистість більш гнучкою, здатною виконувати жіночі та чоловічі сценарії в різних контекстах [2].

4. Гендерна ідентичність. Гендерна ідентичність, запропонована особистості в зв'язку з його / її біологічною статтю, може не збігатися з суб'єктивною гендерною ідентичністю. Індивід може повністю ідентифікувати себе зі своєю біосоціальною групою або розуміти свою гендерну віднесеність як проблемну ситуацію і бажати змінити її.

5. Гендерні психологічні риси; пороки й чесноти. Психологічні риси поділяються на маскулінні й фемінінні. Маскулінні риси вважаються чеснотою, якщо ними володіє чоловік, і пороком, якщо ними володіє жінка, і навпаки, фемінінні риси є пороком для чоловіка і чеснотою для жінки.

6. Гендерно зумовлені емоції, відносини, інтереси і цінності. Феміністська теорія розглядає репрезентацію як андроцентричну, якщо світ представлений із позицій чоловічих або маскулінних інтересів, емоцій і т.д. Наприклад, схема репрезентації, в якій жінки класифікуються як «навшпиньки», «телиці», «крихти», «лялечки», відображає інтереси й цінності дорослого гетеросексуального чоловіка. Коли чоловіка називають «завидний жених», ця репрезентація відображає перспективу вільної гетеросексуальної жінки, яка бажає вийти заміж.

7. Знання про інших у гендерно обумовлених ситуаціях. Гендерні норми диференційовано структурують соціальні простори, в які допущено чоловіків і жінок. Як підкреслюється в перформативних теоріях гендеру, чоловіки і жінки по-різному маніфестують свою гендерну ідентичність у змішаних групах і коли за ними ніхто не спостерігає, а також у гендерно нейтральних і гендерно забарвлених контекстах [2].

8. Гендерно зумовлені вміння. Деякі вміння можуть бути марковані як маскулінні або фемінінні – мають на увазі вміння, які допомагають виконувати гендерні ролі. Потрібно особливе вміння, щоб заспокоїти дитину або командувати солдатами. Хоча і чоловіки, і жінки

можуть набути цих умінь, вони знаходяться в сфері «відповідальності» тієї чи іншої статі, тому у чоловіків і жінок існує неоднаковий доступ до них – те, що для жінок є природним продовженням їх гендерної ролі, чоловіки повинні засвоювати внаслідок спеціальних зусиль, і навпаки.

9. Гендерний символізм. Тварини і неживі об'єкти можуть бути введені в поле гендерної репрезентації через конвенційні практики і метафоричне мислення. Наприклад, гараж – це чоловічий простір, а кухня – жіночий; олень-самець має «гарем»; груші можуть бути описані як «фемінінні», а рушниці – маскулінні.

10. Гендерно зумовлені когнітивні стилі. Когнітивні стилі (стили пізнання) є гендерно символізованими. Дедуктивні, аналітичні, неконтекстуальні та кількіснодержавні стилі маркуються як маскулінні, а інтуїтивні, синтетичні, холістичні, контекстуальні та якісні – як фемінінні [2].

У числі типових характеристик, що визначають «жіночність», у колективній свідомості виділяються: м'якість, тактовність, емоційність, релігійність, залежність від інших, відданість, безініціативність, невпевненість у собі, орієнтація на компроміс, чутливість, увага до інших, розуміння, люб'язність, увага до деталей, мінливість [12].

Грунтуючись на стереотипах маскулінності і фемінності як нечітко окреслених уявленнях, що втілюються через кластери (групи) ознак, ми виносимо судження про характери реальних людей. Існуючи як абстрактні конструкти, маскулінність і фемінінність не функціонують в чистому вигляді: у кожному реальному випадку спостерігається швидше змішання маскулінних і фемінінних характеристик або їх рівновага (андрогінний тип). Ідея андрогінності, популярна в гендерній психології в 70–80-і роки ХХ сторіччя, пов'язана з роботами С. Бем [23].

У своєму поясненні різних варіацій гендерної ідентичності С. Бем виходить із гіпотези про існування 3 типів людей із різною гендерною ідентичністю: з переважанням фемінінних характеристик, з

переважанням маскулінних характеристик і андрогінних, тобто тих, у кого спостерігається баланс маскулінних і фемінінних рис. При цьому найбільш привабливим дослідниці здається третій тип, який, на її думку, дозволяє особистості реалізувати творчі нахили і забезпечує психологічний комфорт [23].

Аналіз робіт останніх років доводить, що з усіх моделей саме маскулінна модель обіцяє особистості найбільше психологічне благополуччя (незалежно від статі), так як сучасні суспільства, як правило, орієнтовані на маскулінні цінності. Розглядаючи літературні художні твори як базу даних для вивчення фемінінності, інтерес викликає аналіз цього явища як загального культурного символу, а також вивчення конфігурацій гендеру, втілених у конкретних образах персонажів літературних творів.

1.2. Жіночі найменування як відображення гендерних стереотипів

В останні роки помітно зростає інтерес до гендерної лінгвістики, що зумовлюється великою кількістю робіт, присвячених проблематиці «гендеру» і «гендерних стереотипів» у психології, соціології і науці про мову. Поняття гендеру як «соціальної статі» прийшло в лінгвістику з психології та соціології, і інтерес до даної проблеми, який виник завдяки феміністським течіям у науці й суспільстві, отримав великий розвиток у ХХ сторіччі. Гендерний підхід у лінгвістиці відповідає сучасній ідеї антропоцентризму в науці. Проблема «Людини», а також відмінності статей залишалася актуальною для дослідників протягом усієї історії людства. Нею займалися такі науки як філософія, соціологія, психологія, лінгвістика, етнографія. Різні, стереотипні норми поведінки чоловіків і жінок у суспільстві впливають на їх мовну поведінку, а оскільки мова є

відображенням картини світу тої чи іншої мовної спільноти, то досліджуючи гендерні аспекти вживання мови, можна зробити певні висновки щодо менталітету, соціальних і культурних особливостей певної країни [20].

Основними представниками школи гендерної лінгвістики є А. Кириліна, І. Зикова, Е. Горошко, В. Потапов, Г. Двінянінова та ін. У зв'язку з цим не менш актуальною для лінгвістики є проблема номінації, зокрема її розгляд з точки зору гендерного підходу. Вивчення гендерних номінацій на матеріалі певного художнього твору дозволяє виявити соціокультурні чинники, що впливають на вживання автором тих чи інших номінацій.

На сучасному етапі гендерні дослідження відіграють значну роль у різних галузях гуманітарних наук. «Вивчення гендерних категорій із залученням лінгвістичного інструментарію» є основною метою спрямування гендерної лінгвістики [11].

У лінгвістиці гендерний чинник знаходить своє відображення у вигляді соціально і культурно зумовлених стереотипів про те, якими мають бути чоловік і жінка. Відповідно до словника когнітивних термінів, стереотипом називається стандартна думка про соціальні групи або про окремих осіб як представників цих груп [15].

Будучи фрагментом мовної картини світу, стереотип є стійким національно-культурним уявленням. Під гендерним стереотипом розуміється окремий випадок стереотипу, що відноситься до знань про осіб різної статі, приписування їм певних ознак, що відбивається в особливостях синтагматичних зв'язків одиниць, що розглядаються, позитивної і негативної етичної чи естетичної оцінки [31].

Дослідники виділяють 3 групи гендерних стереотипів:

1. Стереотипи «фемінінності» і «маскулінності», тобто нормативні уявлення про психічні й поведінкові властивості чоловіків і жінок.

2. Стереотипи, що закріплюють сімейні та професійні ролі у відповідності зі статтю.

3. Стереотипи, пов'язані з відмінностями у змісті праці [14].

До цього списку також можна додати стереотипи зовнішнього вигляду чоловіка та жінки. Зовнішність людини не існує сама по собі: як і цілісна людина, вона «занурена» в соціальне і є постійним об'єктом оцінок, обговорень, думок, стандартизації [25].

Стереотипи виконують функцію категоризації на основі тих ознак, які можна виявити швидко і без зусиль. Наводячи приклад, про те, що практично з перших днів життя дитини батьки прагнуть дати чітко зрозуміти, хлопчик це чи дівчинка, дослідники вказують на те, що однією з таких ознак для гендерних стереотипів стає зовнішність [16].

Гендерні стереотипи можуть бути виявлені на основі даних мови. З одного боку, вони виявляють деяку стабільність, з іншого – певну мінливість і динаміку, які можуть варіюватися в різних мовах. Завдання нашого дослідження полягає в тому, щоб виявити стереотипний ідеал жіночої зовнішності, які репрезентують у мові письменники ХХІ сторіччя, тобто сучасної епохи, яка, безсумнівно, впливає на параметри краси як одного з найважливіших критеріїв для оцінки інших людей.

У кожної людини під впливом суспільства, членом якого вона є, формуються загальні морально-естетичні вимоги до інших людей і утворюються конкретні стереотипи, що втілюють ці вимоги, користуючись якими вона дає оцінку оточуючим її людям [8].

Описуючи свого персонажа, автор як носій мови втілює фрагменти гендерної картини світу в художньому творі, відображаючи тим самим гендерні стереотипи, які існують у суспільстві. Проблема стереотипів тісно пов'язана з проблемою оцінки й оцінності – «компонента конотативного змісту, що передає раціональне (позитивне чи негативне) ставлення мовця щодо особи, яку характеризують» [29].

Як зазначає В. Телія, суб'єктивний зміст такої оцінки превалює над об'єктивним [20].

Сучасні дослідники відзначають, що проблема вивчення номінації особи має двоїсту природу: лінгвістичну й гендерну. З лінгвістичної точки зору, проблема номінації розглядається як сукупність внутрішніх особливостей мови, що впливають на кількісне і якісне відображення в мові найменувань особи [3].

У ході дослідження гендерного аспекту проблеми номінації враховуються ті чи інші соціальні фактори, що впливають на вживання номінації особи в мові. Таким чином, гендерна лінгвістика, зокрема теорія гендерних номінацій, має безпосереднє відношення до проблеми виявлення існуючих гендерних стереотипів у мові. Дослідження гендерних номінацій осіб дозволяє простежити тенденцію до гендерної асиметрії, що відбиває картину світу, представлену здебільшого маскулініними цінностями, що в свою чергу обґрунтовується традиційною андроцентричністю соціальних відносин [1].

Слід зазначити прагматичний потенціал використання гендерних номінацій у художньому дискурсі, коли використання автором тих чи інших гендерних номінацій детерміновано прагненням наділити персонаж певними ознаками дескриптивного характеру, часто імпліцитно вкладаючи в їх опис елемент оцінки. З цією метою допускається використання як позитивних, так і негативних конотованих одиниць, що виражені різноманітними епітетами, які можуть брати участь у створенні експресивного ефекту.

Залежно від ознаки, покладеної в основу номінації, виділено такі тематичні групи гендерних номінацій осіб: «Риси характеру, поведінки», «Зовнішність, вік», «Сімейні стосунки», «Розумові здібності», «Образ життя», «Ставлення до утворення», «Релігія», «Професійна приналежність, рід занять», «Соціальні відносини, громадські погляди».

Кожна тематична група представлена неоднорідно при конструюванні жіночих і чоловічих гендерних стереотипів [8].

Так, у сучасних художніх творах найбільш продуктивними групами виявляються «Зовнішність», «Сімейні стосунки», «Професійна приналежність», «Риси характеру».

У протиставлення чоловікові, жінка описується як *-outward-looking*, вона дивиться на світ, який лежить за межами її будинку, кращий світ.

Основними тематичними групами жіночих гендерних номінацій є «Сімейні стосунки», «Зовнішність». До теми «Сім'я» відносяться такі номінації як *mother, wife, daughter, sister*. Статус жінки в родині, як і в суспільстві, визначається її ставленням до чоловіка – вона є йому дружиною, матір'ю, донькою:

The Alfred Brangwen of this period had married a woman from Heanor, daughter of the Black Horse [27, с. 8].

Слід зазначити, що ключовими є найменування *mother* і *wife*, оскільки дружина і мати займають чільну позицію в родині навіть по відношенню до чоловіка:

The mother was more the node and centre of attraction in the home [27, с. 9].

Her slender, pretty, tightly-covered body with full skirts, was now the centre of resolution in the house [27, с. 10].

У даному прикладі йдеться про жінку, яка після заміжжя зайняла центральне місце в будинку. Іменник *body* використано в якості гендерної метонімії. Жінка описується як абсолютна господиня будинку:

In the close intimacy of the farm kitchen the woman occupied the supreme position [27, с. 8].

У тематичній групі «Зовнішність» опис жінок відбувається як би через сприйняття чоловіка, для нього на першому місці стоїть її жіноча привабливість. Відзначається партитивність в описі зовнішності, коли

певні персонажі-жінки наділяються характерною зовнішньою рисою. Це *ugly-beautiful mouth, wheedling voice, big brown eyes* і т.д.:

She had a wide, rather thick mouth [28, с. 185].

But her ugly-beautiful mouth was still unmoved and sad [27, с. 38].

He seethed with fury at the small, ugly-mouthed woman [27, с. 51].

У даних прикладах епітети *thick* і *ugly-beautiful* імпліцитно виражають ставлення героя до жінки, що описується, фіксуючи суперечливість його ставлення до неї, оскільки, з одного боку, прикметник *ugly* надає пейоративну характеристику об'єкту, з іншого боку, йому протиставлено прикметник *beautiful* з позитивним конотативним компонентом. Якщо в описі жінки присутні пейоративні характеристики, то в більшості випадків це якості, які оцінюються негативно з боку чоловіка: *indignant, separate, indifferent, poignant*.

Особливе місце займає тематична група «Релігія, мораль». Жінці приписується роль морального еталону в сім'ї та суспільстві:

The woman was the symbol for that further life, which comprised religion and love and morality [31, с. 27].

Вона стає моральним орієнтиром для чоловіка, моральною опорою в праці і турботах життя:

Be my conscious-keeper, be the angel at the doorway guarding my outgoing and my incoming [28, с. 185].

She was the anchor and the security; she was the restraining hand of God at times highly to be execrated [27, с. 15].

Автор співвідносить жінку з символом стабільності, гармонії і порядку на противагу чоловікові, як прояву невпорядкованої сили.

Гендерні номінації, пов'язані з темами «Професійних відносин» і «Освіти», використовуються не дуже широко. Це пояснюється особливістю соціальних відносин британського суспільства початку ХХ сторіччя, коли сфера самореалізації жінки більшою мірою обмежувалася лише родиною. Зустрічаються такі найменування як *factory girl, woman-*

servant та інші, які свідчать про низький соціальний статус тих небагатьох професій, які могли опанувати жінки. Однак жінка прагне потрапити в діяльнісну сферу чоловіків, тому вступає з ними в приховані протиріччя:

But the woman wanted another form of life than this, not blood intimacy. She also wanted to know and to be of the fighting host [27, с. 7].

Але вона розуміє, забезпечити краще майбутнє своїм дітям можливо лише завдяки освіті:

She craved to achieve this higher being, if not in herself, then in her children [32].

До групи «Соціальних відносин» у художніх текстах відносяться такі номінації як *patriot, emancipée*, що свідчить про часткове залучення жінки в сферу суспільних рухів. Цікаво відзначити особливості гендерно-немаркованих одиниць, що використано при найменуванні жінок: *thing, somebody, something, the unknown, a foreigner*.

Так, номінація *thing* вживається в прозі тільки щодо жінок:

She was oddly a thing to herself, rather querulous in her manner, but intrinsically separate and indifferent [27, с. 8].

У даному прикладі номінація *thing* імпліцитно передає сему відчуженості, окремо, підкреслену автором за допомогою прикметника *separate*. Автор звертає увагу на те, що чоловіки часто не розуміють жінок, вони немов чужинці, що живуть під одним дахом:

Cold, he called her, selfish, only caring about herself, a foreigner with a bad nature [27, с. 51].

Чоловік і жінка живуть разом, але, по суті, не знають одне одного і є одне одному чужими:

They were two very separate beings, vitally connected and knowing nothing of each other, yet living in their separate ways from one root [30, с. 169].

Отже, гендерні номінації грають велику роль у побудові гендерних стереотипів, а також відображають гендерну картину світу ХХ сторіччя. Жінка багато в чому визначається через свою роль у сім'ї і характер взаємин із чоловіком. На перший план виходить «Я – сімейне».

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ЖІНОЧОЇ ЗОВНІШНОСТІ В СУЧАСНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ

2.1. Ознаки фемінінності в сучасних англійськомовних художніх творах

У процесі соціальної категоризації значну роль відіграє зовнішність суб'єкта сприйняття, так як більшість стереотипізованих груп, таких як расові та етнічні, жінки й чоловіки, люди похилого віку і молоді, відрізняються зовні одне від одного. Стереотипізація деяких груп відбувається тільки на основі їх зовнішності, наприклад, люди маленького зросту, привабливі люди, повні люди, люди з рудим волоссям. У дослідженні здійснено спробу встановити, які саме параметри зовнішності визначають категоризацію на фемінінну і маскулінну. Одним із параметрів гендерної стереотипізації є параметр зросту. Високий зріст асоціюється з домінуванням, владою, яка традиційно приписується чоловікові, отже, важливим фактором, що визначає маскулінність, є зріст. Прийнята норма передбачає, що чоловік повинен бути вище своєї партнерки, наприклад:

She was so tall that she'd had to take off her heels and had danced with him in her stocking feet [42].

She did not find Alex attractive. At five foot six, he stood one inch shorter than she [41].

Опис статури персонажа-жінки і персонажа-чоловіка відбувається за допомогою параметричних прикметників антонімів: великий – високий – низький, маленький, широкий – вузький. Прийнято вважати, що чоловік має велику масу тіла, більшу вагу в порівнянні з жінкою, що передається відповідними визначеннями:

Shooter stepped through the door without invitation, his huge frame filling the front of the room [43].

His big-boned frame was formed with power and masculine grace [43].

Фемінінною якістю вважається мініатюрність тіла, при описі статури жінки високої частотністю користуються прикметники, які передають маленький розмір:

Their aches and pains, the pills that now had to be taken, the unsettling visits to the doctor – they could not cloud my memory of lean, hard men and their small, pretty wives, the men all factory workers and printers and shopkeepers [45].

A pretty young lady like yourself, cute little body, nice conversation [5].

Розвинена мускулатура і, як наслідок, фізична сила є типово маскуліною рисою, що не є характерним для жінки. У мові вона передається за допомогою прикметників: *athletic, muscular, strong*, наприклад:

The man behind me, a tall, athletic type in jeans and a sports anorak, started a conversation of sorts [40].

As Browns's tall, muscular frame straightened out before her, she began to undress him [42].

Подібно до опису всього тіла, характеристика розміру його частин відбувається на основі опозиції великий – маленький. Зокрема, проаналізувавши поєднання з англійськими словами *hands / feet*, ми дійшли висновку про те, що в описі рук і ніг чоловіка поряд з такими нейтрально забарвленими еквівалентами прикметника як *big* і *large*, широке поширення набувають більш емоційно забарвлені визначення, наприклад, *enormous, mammoth, massive* і т.д.:

There was actually a blanket-size fur cape tied twice around his thick neck, and shiny black combat boots the size of tennis rackets adorned his mammoth feet [43].

It was a farmer, about 65 years old, a semi-midget with enormous hands and bright red cheeks [42].

Маленькі, витончені руки з ніжною, м'якою шкірою прийнято приписувати жінкам:

He wore his dark hair slicked back from his forehead, his eyes were too close together, and he had the soft delicate hands of a little girl, but he was easy to manipulate [40].

The hand she held out was small-boned, feminine, soft [41].

Такі частини тіла, як плечі і груди, мають велике значення в описі зовнішності чоловіка, так як ступінь їх розвиненості вказує на одну з найважливіших чоловічих якостей – силу. Вербалізація даних частин тіла в мові відбувається, зокрема, за параметром форми, який утворюється, в основному, за допомогою визначень *broad, square*:

For a second I saw his face unguarded, the appraising look, chin thrust out, shoulders squared, the veins popping out on the bare shiny forearms [41].

The cameraman, whose broad shoulders and battered sheepskin jacket looked as if they'd been carrying filming equipment for quite a few years, told her to change the shot [45].

Вважається, що тіло чоловіка повинно мати форму перевернутого трикутника: широкі груди і плечі, вузький таз, що можна простежити на таких прикладах:

And what she would not give for that kind of love, Janet thought, staring intently at his long back, with those broad shoulders that tapered down to a beautifully narrow waist [42, с. 90].

His wide shoulders and trim bum are displayed for optimum impact [43].

Тіло жінки, в свою чергу, повинно мати добре розвинені жіночі форми:

Where Teddy was long and lithe, Jane was short and compact with large lush breasts and womanly hips [4, с. 114].

Old photos of Samantha in her early twenties show a curvy woman, with big breasts, strong shoulders and thighs [43, с. 28].

Уявлення про особу чоловіка і жінки також є чітко стереотипізованим. Прийнято вважати, що існує набір характеристик, які відрізняють жіноче обличчя від чоловічого. Обличчя вважається маскуліним, якщо воно має виразні риси, масивну щелепу, вольове підборіддя, глибоко посаджені очі, густі брови:

Mary's voice softened and her eyes traveled up to his face, where his square-jawed, masculine features looked so inviting she wondered suddenly what his kisses felt like [44].

She looked past the dark hair that hung below his shoulders, then looked up to his square jaw, firm lips and sculpted cheekbones. Such a strong face, with rugged, masculine features [43].

Фемініним вважається обличчя з тонкими, делікатними, навіть дитячими рисами і великими очима, що сприймається як ознака чутливості, ніжності, слабкості – тих якостей, які приписуються жінці відповідно до існуючих гендерних стереотипів:

Her eyes were blue and turned up ever so slightly at the outer corners promising a certain mysterious intelligence, while her full lips (recently made even fuller by injections from her dermatologist) implied a certain childlike innocence [42, с. 17].

Жінка традиційно має невеликий прямий або кирпатий (нетиповий для чоловічого обличчя) ніс:

Her facial features were perfectly proportioned – wide mouth with full lips, dainty nose, and eyes that turned up at the outer corners just enough to give them an exotic appeal [45].

He was stuck by the simplicity of her all – American beauty: the reddish blond hair that hung halfway down her back, the cute snub nose smattered with freckles, and her round blue eyes [40, с. 4].

Прикраса зовнішності у вигляді макіяжу і манікюру є суто жіночою прерогативою:

She was heavily made up, with jet-black lipstick and purpleshaded eyes [43].

I'm wearing red lacy underwear and shiny red lip gloss [41, с. 148].

Одним із факторів, що впливають на категоризацію людей за статевою ознакою, є довжина волосся. Наявність довгого волосся вказує на приналежність до жіночої статі:

Nowher hair was long and beautiful, and she looked absolutely stunning [42, с. 219].

The only obvious difference that jumped out at her was the length of his hair, which was completely opposite to the military buzz cut he'd worn when she'd known him. It was longer than her own now, which should have lent his face a feminine aspect [40].

Слід зазначити, що відсутність волосся на голові, хоч і оцінюється найчастіше негативно, але все ж є допустимою і є широко поширеною чоловічою характеристикою, в той час як у зовнішності жінки волосся є невід'ємним компонентом:

She steered the Boxter along a dirt track, thinking that dear, darling James, with his shiny bald head and his ever-shiny shoes, was really quite a show-off [43, с. 62].

The last time I wore my hair curly was on my wedding day when I noticed approx one hundred of my two hundred guests wore theirs straight – the guys were mostly bold [40, с. 57].

Значну роль у відмінності людей за гендерною ознакою відіграє одяг. Існує поділ на чоловічий та жіночий одяг, що включає відмінність предметів одягу, кольору, малюнка і т.д. Моделі, колірна палітра взуття

також строго поділяються, наявність високих каблуків різної форми притаманне тільки жіночому взуттю.

Таким чином, вивчивши гендерні відмінності в зовнішності людини на матеріалі англійськомовної художньої прози, ми отримали ряд ознак фемінінності та маскулінності. Необхідно також відзначити, що в тих випадках, коли персонаж не відповідає стереотипним уявленням, його зовнішність отримує негативну оцінку і може описуватися як «чоловікоподібна» або «жіночоподібний» відповідно до статевої приналежності.

2.2. Аналіз гендерних стереотипів жіночої краси (на матеріалі англійськомовної художньої прози початку ХХІ сторіччя)

Для дослідження стереотипу зовнішності жінки ми простежимо ті характеристики, які є домінантними при оцінній кваліфікації її зовнішнього вигляду в англійській мові. Так, для характеристики фігури, актуальними є параметричні дані такі як «зріст» і «обсяг». Згідно з проаналізованим матеріалом, у більшості випадків об'єктом позитивної оцінки виступають високий зріст і струнка фігура, наприклад:

Miranda was nearly six feet tall and had pale skin, fi ne features, eyes of such a washed-out blue they were almost gray, and a massive amount of long light brown hair that was a rough texture and unevenly cut; in places, in the sunlight, there were glints of gold in it [42].

Sarah's tall, about five ten. I am not quite five two. Clearly, God gave her the extra four inches that were supposed to come my way. She does not know how wonderful it is to be tall [43].

I have not eaten anything all day so I'm nice and thin, and for once my hair has fallen perfectly into shape [40].

Необхідно, однак, відзначити, що прагнення відповідати сучасним стандартам зросту більше притаманне самим жінкам, і саме вони найчастіше стосуються оцінки цього параметра; чоловіки ж дають позитивну характеристику скоріше не високому зросту, а довгим ногам жінки. Наведемо деякі приклади опису частин тіла:

Gently lower my crotch on his bum, one leg dangling on either side of him so that he sees ... my smooth, bronzed legs [44].

The clothes this girl wore-now that it was spring, pastel button-down shirts and khaki skirts and white or navy espadrilles-and her tan, shapely legs ... [41].

Her short, hick pale hair, her long legs, her creamy, marble-smooth torso tapering down to a wiry auburn forest [40].

The woman sitting on the stool excitedly unwinds a pair of long glossy legs, and the audience goes wild [43].

Як бачимо, при описі ніг позитивною оцінкою користуються такі лексичні одиниці, як *bronzed, glossy, long, shapely, smooth* і *tan*. Відзначимо, що в досліджуваних нами текстах рукам приділялася увага набагато рідше, при цьому жіночі руки найчастіше характеризуються як *small*, наприклад:

Jack kissed her small, capable hands, repeatedly told Helen she was the most beautiful of all women [40].

Аналізуючи опис частин тіла, ми з'ясували, що важливим є такий аспект як «жіночі форми», при цьому позитивну оцінку отримують такі визначення: *big, firm, high, strong, thin*.

Таким чином, відповідно до сучасного стереотипу жіночої зовнішності, жінка повинна мати великі груди, міцні стегна і пружні сідниці, наприклад:

Old photos of Olivia in her early twenties show a curvy woman, with big breasts, strong shoulders and thighs [41].

Even remembering her firm arse ... [43].

I believe that I have a higher butt than Sydney's [40].

She made a face at me, a kind of joking-apologetic face, then darted to the corner to turn down the stereo, leaving me an unobstructed view of her golden haunches: thin, smooth thighs, and the twin scoops of her ass encased in-fleetingly, this surprised me, and then it made complete sense, how the choice was both classic and sexy-white cotton underpants [42].

Розглядаючи характеристику голови й обличчя, встановлено, що увага часто звертається на опис очей і вій, а також губ, рота, зубів і волосся. Що стосується опису очей і вій, то тут стереотип лишається незмінним: позитивну оцінку в європейській культурі отримують великі очі і чорні, довгі й густі вій. Примітно, що колір очей в англійській мові особливого значення не має:

Her enormous brown eyes, framed with thick, long lashes have never looked more beautifully Bambi-like [45].

Sandra had long wild black hair and swollen lips and dark, thin, arched eyebrows over big eyes [44].

Her eyes, her most spectacular feature, were still that amazing deep violet, thickly fringed with dark lashes [41].

Крім того, позитивну оцінку отримують повні губи, чуттєвий рот, і білі зуби:

The mouth is wide and thin but not without sensuality [42].

Sandra had long wild black hair and swollen lips ... [44].

She has fleshy pink lips and Hollywood-white, uniform teeth [43].

Оцінна кваліфікація волосся проводиться, зокрема, за такими параметрами, як довге – коротке, густе – рідке, чисте – брудне, блискуче – тьмяне, кучеряве / пряме.

Позитивну конотацію, відповідно, набувають такі лексичні одиниці, як *glossy, fresh, long, shining, straight, thick* відповідно до вимог моди, наприклад:

Her head of thick luxuriant dark hair, coming to a widow's peak above her smooth brow, was still the color of jet ... [41].

Kelly was nearly six feet tall and had pale skin, fine features, eyes of such a washed-out blue they were almost gray, and a massive amount of long light brown hair that was a rough texture and unevenly cut; in places, in the sunlight, there were glints of gold in it [40].

The last time I wore my hair curly was on my wedding day when I noticed approximately one hundred of my two hundred guests wore theirs straight; the guys were mostly bald [45].

Що стосується кольору волосся, то тут не виявлено стандартного ідеалу, він визначається відповідно до індивідуальних переваг, і його палітра включає кольори і відтінки, які вербалізуються в тексті за допомогою таких одиниць: блондинка (*blonde, yellow-blonde, white-blonde, golden, pale-blonde, light-blonde, yellow, pale-gold, silvery-blonde*), брюнетка (*dark, brunette, black, jet-black*), шатенка (*light brown, fair-haired, brown, blondish-brown*), руда (*red, russet, dark russet, pepper-and-salt, red-gold*).

Єдиного стандарту зачіски також не виявилось, однак в якості позитивні ознаки описується її створення професіоналом, крім того, позитивне навантаження несе і таке визначення, як *expensive*, що застосовується в описі не тільки певного компонента зовнішності, але також при характеристиці одягу, наприклад:

I have to have this scarf. I have to have it. It makes my eyes look bigger, it makes my haircut look more expensive, it makes me look like a different person [45].

Her hair was teased into fat luxurious curls by one of London's top stylist [44].

Одним із гендерних стереотипів можна вважати думку про те, що справжні жінки повинні вміти користуватися косметикою, при цьому

релевантними для позитивної оцінки виступають ознаки *expertly applied* щодо макіяжу і *long manicured* щодо нігтів:

They expertly applied make-up, long manicured nails and bleached hair ... [43].

The girl raised her manicured hands to her bosom in a theatrical gesture [41].

Today Bella is wearing two colors, carefully blended together and the liner stuff and mascara. I know that she's wearing Perfect Pout gloss on her lips and Eyko bronzer on her cheeks [42].

Примітно, що деталізація макіяжу характерна не тільки жінкам-авторам, але й авторам-чоловікам, наприклад:

She was looking out the window, and I could see only part of the left side of her face, which was flushed and streaked with makeup; back then, when she'd first arrived at Ault, Barbara had worn a lot of makeup, even during gamesmascara, and black or purple eyeliner [40].

На думку С. Селезньової, невід'ємною складовою зовнішнього вигляду персонажа є його одяг, який, з одного боку, сприяє його більш повній візуалізації, а з іншого боку, несе додаткове смислове навантаження – виступає в ролі «візитної картки», може багато чого розповісти про свого власника [18].

При характеристиці одягу персонажа-жінки позитивну оцінку отримують такі ознаки: краса, акуратність, чистота, новизна, відповідність індивідуальності. Крім того, в даний час особлива увага приділяється тому, чи підкреслює одяг сексуальність і жіночність її власниці; також зростають вимоги до якості різних виробів, критерієм якого є дизайн. Останнє знаходить своє відображення в англійськомовних текстах XXI сторіччя, де великою частотністю користуються назви фірм та імена дизайнерів, які випускають одяг і взуття. Ще одним критерієм є ціна предметів гардероба, згідно з прийнятим стереотипом, одяг має бути дорогим:

The dress is a winner ... I feel sexy and very feminine. It's backless and back is one of my strong points [41].

I had it all: Jimmi Choo shoes and Agent Provocateur underwear [42].

And she wore tight jeans and tight shirts. Maria was not nearly as pretty, and she was heavier, though she, too, wore tight clothes [45].

Her choice was a stylish black trouser suit which emphasized her slenderness and height and black leather boots [43].

She wore very high black silk court shoes by Pinet, her favorite shoemaker [44].

Her clothes are very expensive [45].

Що стосується переваг авторів у виборі між такими предметами одягу, як, наприклад, штани або спідниця в описі персонажа-жінки, то їх виявлено не було. Можна зробити припущення, що штани поряд зі спідницею все більше визнаються чоловіками як привабливий одяг.

Підводячи підсумки вищесказаного, слід зазначити, що зовнішність жінки виконує особливу функцію, яка полягає в залученні уваги чоловіків, отриманні позитивної оцінки. Таким чином, краса є свого роду зброєю жінки. Саме поняття краси включає в себе сукупність якостей і показників, які сприймаються як привабливі.

Поряд з індивідуальними уподобаннями, існують деякі зовнішні дані, які вважаються привабливими в рамках тієї чи іншої культури. Стереотипи не є даними раз і назавжди. Вони являють собою рухливі і оспорювані смисли, будучи результатом взаємодії процесів утворення і прочитання.

Жінки і чоловіки не є пасивними реципієнтами, хоча вони також і не є цілком вільними у своєму праві щось змінювати. Потужним обмежувачем такої свободи є засоби масової інформації і, зокрема, рекламні звернення, в результаті чого більшість з людей продовжує сприймати образи масової культури у відповідності зі стандартними кодами.

Джерела, які відповідають за створення і тиражування стереотипів краси в суспільстві досить різноманітні, однак розвиток цього процесу відбувається, як правило, стихійно і несвідомо для людини.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження ми дійшли таких висновків. Феміністські теоретики користуються поняттям «гендер» на відміну від поняття «стать», так як стать є біологічною характеристикою людини, а гендер характеризує ті ролі, норми й значення, які суспільство передбачає для чоловіків і жінок, і всі ті уявлення, що пов'язані з реальною чи уявною приналежністю людей до однієї зі статей.

Гендерні номінації відіграють велику роль у будові гендерних стереотипів, а також відображають гендерну картину світу початку ХХІ сторіччя. Жінка багато в чому визначається через свою роль у сім'ї і характер взаємин із чоловіком.

Так, вивчивши гендерні відмінності в зовнішності людини на матеріалі англійськомовної художньої прози, ми отримали ряд ознак фемінінності. Необхідно також відзначити, що в тих випадках, коли персонаж-жінка не відповідає стереотипним уявленням, її зовнішність отримує негативну оцінку і може описуватися як «чоловікоподібна».

Зовнішність жінки виконує особливу функцію, яка полягає в залученні уваги чоловіків, отриманні позитивної оцінки. Таким чином, краса є свого роду зброєю жінки. Саме поняття краси включає в себе сукупність якостей і показників, які сприймаються як привабливі. Поряд з індивідуальними уподобаннями, існують деякі зовнішні дані, які вважаються привабливими в рамках тієї чи іншої культури. Погоджуємося з авторами, які вважають, що стереотипи не є даними раз і назавжди. Вони являють собою рухливі й оспорювані смисли, будучи результатом взаємодії процесів утворення й прочитання.

Жінки та чоловіки не є пасивними реципієнтами, але потужним обмежувачем їх свободи є засоби масової інформації і, зокрема, рекламні звернення, в результаті чого, на думку феміністських критиків, більшість людей продовжує сприймати образи масової культури у

відповідності зі стандартними кодами. Джерела, які відповідають за створення і тиражування стереотипів краси в суспільстві є досить різноманітними, однак розвиток цього процесу відбувається, як правило, стихійно і несвідомо для людини.

Значну роль у відмінності людей за гендерною ознакою відіграє одяг. Існує поділ на чоловічий та жіночий одяг, що включає відмінність предметів одягу, кольору, малюнка і т.д. Моделі, колірна палітра взуття також строго поділяються, наявність високих каблуків різної форми, яке є притаманним тільки жіночому взуттю.

Що стосується переваг авторів у виборі між такими предметами одягу, як, наприклад, штани або спідниця в описі персонажа-жінки, то їх виявлено не було. Можна зробити припущення, що штани поряд зі спідницею все більше визнаються чоловіками як привабливий одяг.

Перспективним лишається дослідження гендерних стереотипів жіночої та чоловічої зовнішності на матеріалі різноманітних дискурсів сучасної англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеева В. Гендерна літературна теорія і критика. Основи теорії гендеру : навчальний посібник. Київ : Видавництво «К.І.С.», 2004. С. 426–445.
2. Аминова А. А. Аксиологические особенности концепта «женщина» в русском, английском и татарском языках. *Сопоставительная филология и полилингвизм* : Сб. науч. трудов. Казань, 2003. 352 с.
3. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания. *Вопросы языкознания*. 1995. № 1. С. 37–67.
4. Арестова А. А., Рябцева Е. В. Гендерный фактор в обществе, культуре и языке: женские и мужские языковые картины мира. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 2009. № 2 (4). С. 14–16.
5. Башкирова О. М. Принципи художнього моделювання жіночого світу в романі Софії Андрухович «Фелікс Австрія». *Актуальні проблеми філології та перекладознавства* : збірник наукових праць. Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2016. Вип.11. С. 20–26.
6. Бурейчак Т. Соціологія маскулінності : навчальний посібник. Львів : Магнолія, 2011. 142 с.
7. Гак В. Г. К типологии лингвистических номинаций. *Языковая номинация: Общие вопросы* / под. ред. Б. А. Серебренникова, А. А. Уфимцевой. М., 1977. С. 230–293.
8. Говорун Т. Соціалізація статі та сексуальності. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. 240 с.
9. Говорун Т., Кікінежді О. Гендерна психологія : навчальний посібник. К. : Вид. центр «Академія», 2004. 308 с.

10. Горошко Е. И. Гендерная проблематика в языкознании. *Введение в гендерные исследования*. Харьков : ХЦГИ. СПб. : Алетейя, 2001. Ч. 1. С. 508–542.
11. Двинянинова Г. С., Сычева О. В. Гендерные стереотипы в британской «качественной» прессе: На примере газеты «The Daily Telegraph». *Национальный менталитет и языковая личность*. Пермь, 2002. С. 165–172.
12. Каменская О. Л. Гендергетика – наука будущего. *Гендер как интрига познания* : Сб. науч. трудов. М., 2002. С. 15.
13. Кирилина А. В. Гендер: лингвистические аспекты : монография. М., 1999. 155 с.
14. Кікінежді О. Гендерна ідентичність в онтогенезі особистості : монографія. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 400 с.
15. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова и др. М., 1996. С. 177.
16. Потапов В. В. Современное состояние гендерных исследований в англоязычных странах. *Гендер как интрига познания*. 2000. № 1. С. 94–95.
17. Пушкарева Л. Гендерная асимметрия социализации ребенка в традиционной русской семье. *Гендерные стереотипы в прошлом и настоящем*. М., 2003. С. 4–5.
18. Селезнева С. Ю. Языковые средства и когнитивные модели описания внешности персонажей в англоязычной художественной прозе: дис. ... канд. филол. наук. М., 2001. С. 41.
19. Степанов Ю. Язык внешности. М., 2000. С. 53–54.
20. Телия В. Н. Механизмы экспрессивной окраски языковых единиц. *Человеческий фактор в языке. Языковые механизмы экспрессивности* : Сб. науч. трудов. М., 1991. С. 203–215.
21. Andersen S. Hot and bothered. URL: <http://www.divshare.com/download/1764838-751> (дата звернення 12.03.2021).

22. Anderson E. Feminist Epistemology and Philosophy of Science. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: <http://plato.stanford.edu/archives/sum2004/entries/feminismpistemology> (дата звернення 15.04.2021).
23. Cook R. Abduction. URL: www.englishtips.org/index.php?newsid=1150793449 (дата звернення 15.03.2021).
24. Eaklor V. L. Striking Chords and Touching Nerves: Myth and Gender in *Gone With The Wind*. URL: <http://www.imagesjournal.com/2002/features/gwtw/text.htm> (дата звернення 25.03.2021).
25. Fox-Genovese E. Scarlett O'Hara: The Southern Lady as New Woman. *American Quarterly*. 1981. № 33. P. 391.
26. Kleypas L. Secrets of the Summer Night. URL: <http://englishtips.org/index.php?newsid=1150799292> (дата звернення 16.03.2021).
27. Lawrence D. H. *The Rainbow*. London : Wordsworth Editions Ltd, 2013. 426 p.
28. Lott T. *The Love Secrets of Don Juan*. London, 2004. P. 185.
29. Merriam-Webster's Online Dictionary, 10th Edition. URL: www.merriam-webster.com/dictionary/too (дата звернення 20.02.2021).
30. Ocean T. L. *Southern Fatality*. N. Y., 2007. P. 169.
31. Parks A. *Husbands*. London, 2005. P. 27.
32. Parsons T. Man and Wife. URL: www.divshare.com/download/1754957-b6e (дата звернення 11.04.2021).
33. Vonk R., Ashmore R. Thinking about gender types: Cognitive organization of female and male types. *British Journal of Social Psychology*. 2003. V. 42. Issue 2. P. 132.
34. Weisberger L. The Devil Wears Prada. URL: www.greylib.uz/bookdetails.php?book=1910&lang=1 (дата звернення 12.04.2021).

35. Weisberger L. The Devil Wears Prada. URL: www.greylib.uz/bookdetails.php?book=1910&lang=1 (дата звернення 15.03.2021).

Джерела ілюстративного матеріалу

36. A Spring Frost: Circle of Friends. Nashville, 2007. P. 112.
37. Brown T. White Lines. N. Y., 2007. P. 152.
38. Bushnell C. Trading Up. N. Y., 2003. P. 96.
39. Kurland L. Stardust of yesterday. N. Y., 2001. P. 53.
40. Patterson J. Honeymoon. URL: <http://nowhereman.alfaspace.net/texts/patterson.html> (дата звернення 02.03.2021).
41. Perkins D. The team. N. Y., 2004. P. 68.
42. Rosen R. Every Crooked Pot. N. Y., 2007. P. 219.
43. Tailor B. Emma's Secret. London, 2004. P. 333.
44. Thompson C. Turning Tricks. N. Y., 2006. P. 191.
45. URL: kinsella_sophie/the_secret_dreamworld_of_a_shopaholic (дата звернення 11.01.2021).